

Salmela Iitu

Pianonsoiton alkeet alakoulussa – luokanopettaja ryhmäsoittoa mahdollistamassa

Kandidaatin tutkielma
KASVATUSTIETEIDEN TIEDEKUNTA
Taito- ja taidepainotteinen luokanopettajakoulutus
2021

Oulun yliopisto

Kasvatustieteiden tiedekunta

Pianonsoiton alkeet alakoulussa – luokanopettaja ryhmäsoittoa mahdollistamassa (Iitu Salmela)

Kandidaatin tutkielma, 31 sivua, 0 liitesivua

Kesäkuu 2021

Tutkielman tavoite on perehtyä luokanopettajan mahdollisuuksiin pianonsoiton alkeiden hyödyntämisestä peruskoulun musiikintunneilla. Tutkielmassani selvitän siis sitä, mitä pianonsoiton alkeet pitävät sisällään, kuinka luokanopettaja voi toteuttaa niiden opettamista peruskoulun musiikintunneilla ja mitä laajempia hyötyjä tästä voi olla oppilaalle muuhunkin koulunkäyntiin liittyen. Piano instrumenttina on visuaalisesti selkeä väline musiikinteorian esittämiseen ja sen harjoittaminen kehittää molempien käsien hienomotorisia taitoja. Piano löytyy valmiiksi useista kodeista ja sen perusteiden hallinnasta voi olla iloa koko elämän ajan.

Tutkimusmenetelmä on systemaattinen kirjallisuuskatsaus. Olen perehtynyt aiheeseen liittyvään kirjallisuuteen ja pyrkinyt esittämään löydettyjä tutkimuksia ja havaintoja tiivistetyssä muodossa. Tutkielmassani pyrin luomaan yhteyksiä tutkimusten välille ja vetämään johtopäätöksiä siitä, onko luokanopettajan mahdollista hyödyntää pianonsoiton ryhmäopetuksen menetelmiä työssään ja miksi sitä ylipäätään kannattaisi toteuttaa peruskoulussa.

Luokanopettajakoulutuksesta valmistuneella on pätevyys opettaa musiikkia peruskoulussa, mutta tutkimukset osoittavat halukkuuden musiikintuntien pitämiseen olevan nihkeää. Tutkimuksellani haluan korostaa musiikin opettamisen merkitystä ja antaa perustellun idean musiikintuntien sisältöön. Pianonsoitolla on luokanopettajan roolissa pitkät perinteet ja olisikin sääli, jos tämä taito kuihtuisi hiljalleen olemattomiin. Esittelemällä instrumentin hallinnan perusteita alakoulussa voidaan herättää kipinä soitinta kohtaan tuleville sukupolville ja näin turvata sen säilyminen yhtenä soitetuimmista instrumenteista.

Avainsanat: pianonsoiton alkeet, pianonsoiton ryhmäopetus, luokanopettaja, musiikin opetus, peruskoulu

Sisältö

1	Johdanto	4
2	Tutkimusasetelma	6
2.1	Tutkimustehtävä.....	6
2.2	Systemaattinen kirjallisuuskatsaus.....	6
2.3	Tutkimusprosessi	7
3	Teoreettinen viitekehys	9
3.1	Pianonsoiton perusteet eli alkuopetus	9
3.2	Katsaus pianonsoiton alkeisiin pianokoulujen kautta	11
3.3	Katsaus musiikin ryhmäpedagogiikkaan Suzuki-, Orff- ja Kodály- metodien kautta	13
3.4	Pianonsoiton ryhmäopetusta käytännön esimerkein	14
3.5	Pianonsoiton ryhmäsoiton mahdollisuudet ja haasteet	16
3.6	Pianonsoitto peruskoulumaailmassa	18
3.6.1	<i>Pianonsoitto opetussuunnitelman perusteissa ja opettajankoulutuksessa nykyään</i>	19
3.6.2	<i>Tutkimuksia luokanopettajien kokemuksista musiikin ja pianonsoiton opetuksesta</i>	20
3.7	Tutkimuksia musiikin ja pianonsoiton vaikutuksista lapsen kehitykseen	21
4	Tulokset ja johtopäätökset	23
5	Pohdinta	26
	Lähteet	28

1 Johdanto

Tutkielmassani pyrin etsimään jo olemassa olevasta kirjallisuudesta vastausta siihen, miten luokanopettaja voisi työssään hyödyntää pianonsoiton alkeiden ryhmäopetusta. Mielenkiinto aiheeseen kumpuaa aiemmista instrumenttipedagogin opinnoistani sekä halusta hyödyntää nykyisen ammattini osaamista myös tulevassa luokanopettajan ammatissani. Koen, etten pianopedagogiopintojeni aikana saanut riittävästi tietoa pianonsoiton alkeiden ryhmäopetuksesta, joten toivon tämän tutkielman avaavan minulle uusia mahdollisuuksia luokanopettajana toimimisen lisäksi myös instrumenttiopettajana toimimiseen.

Ennakkokäsitykseni luokanopettajaopinnoista saatavien musiikillisten valmiuksien sekä kentällä tarvittavien taitojen suhteen on se, etteivät ne välttämättä kohtaa tarvittavalla tavalla. Käsitystäni tukee esimerkiksi vuosina 2014-15 toteutettu tutkimus luokanopettajaksi valmistuvien musiikillisesta kompetenssista musiikin perusopetuksen sisältöjen opettamisessa (Suomi, 2019). Henna Suomen (2019) tutkimuksessa saatujen tulosten mukaan 60 % tutkimukseen osallistujista kokee alakoulun musiikin sisältöjen opettamisen joko haastavana tai mahdottomana, joten luokanopettajan opinnot eivät välttämättä anna musiikinopetuksen muodolliselle kelpoisuudelle sisäistä vastinetta.

Musiikki tukee oppimista laajemminkin. Aivotutkija Minna Huotilaisen (2019) mukaan musiikillinen harrastuneisuus aiheuttaa muutoksia yksilön aivoissa, mikä taas aiheuttaa positiivisia muutoksia muun muassa ajattelussa, muistissa, kielellisten taitojen kehityksessä sekä tarkkaavaisuustaidoissa. Tutkielmallani haluaisinkin osoittaa musiikin merkitystä – ei pelkästään musiikin vaan myös muiden oppiaineiden oppimisen osalta. Tarkoitukseni tällä työllä on tukea myös itseään pelokkaaksi musiikinopettajaksi kokevaa luokanopettajaa, auttaa häntä inspiroitumaan sekä saamaan ideoita siihen, miten hyödyntää pianoa omassa työssään. Tutkimuksessani pyrin vastaamaan seuraaviin kysymyksiin: 1) Mitkä tekijät vaikuttavat pianonsoiton alkeiden ryhmäopetukseen? ja 2) Millä tavoin luokanopettaja voi hyödyntää pianonsoiton alkeiden ryhmäopetusta työssään?

Pohjautuen aikaisempiin kokemuksiini voin todeta, että panostamalla alakoulun musiikintunneilla pianonsoiton alkeiden läpikäyntiin, voitaisiin oppilaan musiikillisen hahmottamisen sekä musiikin teorian kehitystä tukea hyvin konkreettisella tavalla. Mielestäni

piano on oiva soitin musiikin tekemisen visuaaliseen hahmottamiseen sekä kirjoitetun ja soitetun musiikin yhteyden havaitsemiseen. Kuten esimerkiksi professorit Michael R. Callahan (2015) sekä Alexander Rehding (2016) musiikinteoriaa käsittelevissä artikkeleissaan toteavat, mahdollistaa pianon koskettimiston symmetrinen rakenne musiikinteoreettisten kuvioiden samanaikaisen esittämisen niin auditiivisesti, visuaalisesti kuin kinesteettisesti, mikä antaa pianolle erityisen pedagogisen arvon musiikin teorian opettamisessa (Callahan, 2015; Rehding, 2016).

Tutkielmani luvussa kaksi avaan tutkimuskysymykseni, kirjallisuuskatsauksen aineiston hakuun käyttämiäni hakukoneita sekä hakusanoja ja tutkimusmenetelmää. Kolmannessa luvussa esittelen kirjallisuuskatsaukseni teoreettisen viitekehyksen: ensin käsittelen yleisesti pianonsoiton alkeita, pianonsoiton ryhmäopetusta sekä sitä, miten piano esiintyy opetussuunnitelman perusteissa ja luokanopettajan koulutuksessa. Lisäksi tarkastelen sitä, mitä etuja ja haittoja instrumentin ryhmäopetuksessa on, sekä esittelen tutkimuksia systemaattisen instrumenttiopetuksen positiivisista vaikutuksista lapsen koulunkäyntiin. Luvussa neljä puran tutkimukseni tuloksia ja pyrin tekemään havaintoja siitä, miksi pianonsoiton ryhmäopetus voisi olla hyödyllinen osa luokanopettajan pitämiä musiikin tunteja.

2 Tutkimusasetelma

Tässä luvussa esittelen tutkimustehtävän, avaan kirjallisuuskatsauksen muotoa sekä käyn läpi tutkimusprosessin eri vaiheet ja menetelmät.

2.1 Tutkimustehtävä

Tutkielmassani perehdyn pianonsoiton alkeiden ryhmäopetukseen sekä luokanopettajan mahdollisuuksiin hyödyntää niitä luokkaympäristössään. Lisäksi tarkastelen syitä, miksi luokanopettajan olisi kannattavaa hyödyntää pianonsoiton ryhmäopetusta työssään. Tutkimuskysymykseni ovat:

1. Miten luokanopettaja voisi hyödyntää pianonsoiton alkeiden ryhmäopetusta omassa työssään?
2. Mitä etuja pianonsoiton systemaattisella opettamisella voi olla lapsen koulunkäyntiin ja oppimiseen?

2.2 Systemaattinen kirjallisuuskatsaus

Tutkielman tutkimusmenetelmäksi valikoitui systemaattinen kirjallisuuskatsaus, jossa tarkoituksena on referoida objektiivisesti aiheitani käsittelevää kirjallisuutta sekä esittää aiheeseen liittyvien tutkimusten tuloksia tiiviissä muodossa (Salminen, 2011). Tutkielmassani pyrin mukailemaan Ari Salmisen artikkelissaan *Mikä on kirjallisuuskatsaus?* esittelemää *Finkin mallia*, eli ensin asetin aiheelleni tutkimuskysymyksen, jonka jälkeen valikoin aiheeseeni sopivaa kirjallisuutta sekä tietokantoja, joista lähdin etsimään materiaalia valitsemieni hakutermin avulla. Seuraavaksi mallin mukaan hakutuloksia rajataan esimerkiksi kielten tai vuosilukujen avulla. Kieliksi rajasin suomen ja englannin. Vuosilukujen rajaamista en kokenut tarpeelliseksi, sillä esimerkiksi pianonsoiton tekniikkaan liittyvä aineisto voi olla kymmeniä vuosia vanhaa, mutta silti edelleen paikkansapitävää. Aineistoa valitessa pyrin jatkuvasti arvioimaan artikkeleiden sekä tutkimusten tieteellistä laatua, jotta katsaukseen valikoituisi mahdollisimman laadukasta materiaalia. Lähteiden keruun jälkeen oli vuorossa katsauksen tekeminen sekä lopuksi tulosten syntetisointi eli yhteenveto. (Salminen, 2011.)

2.3 Tutkimusprosessi

Tiedonhaku alkoi kesällä 2020 ja jatkui aktiivisena saman vuoden syksyyn. Tutkielmani hahmotelma syntyi syksyn 2020 aikana. Pääpaino kirjoittamiselle ja lähdeaineiston tutkimiselle oli keväällä 2021.

Tiedonhakuprosessissani pyrin hajauttamaan hakuani useiden eri tiedonhakujärjestelmien välille. Parhaiten osumia tuottivat Oula-Finnan hakukone, Arto- ja Ebsco-tietokannat sekä Google Scholar. Hakutermitö täsmentyi ja laajeni koko prosessin ajan. Hakuprosessin alussa keskityin etsimään yleisesti musiikki- ja pianopedagogiikkaan, musiikin ryhmäopetukseen sekä luokanopettajuuteen liittyvää musiikkitieteellistä lähteistöä. Myöhemmin laajensin tutkimukseni huomioimaan myös psykologisia sekä yleistieteellisiä tutkimuksia.

Hakutermeiksi valikoitui aiheeseen oleellisesti liittyviä sanoja, jotka tuottivat parhaimman hakutuloksen yhdistelemällä niitä boolean operaattoreiden kanssa. Ensimmäisessä hyviä tuloksia tuottaneessa haussa etsin tuloksia liittyen sekä pianon opettamiseen että ryhmäopetukseen. Yhdistin sanan *piano* sanojen *opettaja*, *pedagogi* tai *kasvattaja* kanssa käyttämällä jälkimmäisissä katkaisumerkkiä * saadakseni yhdellä haulla katettua sanojen erilaiset taivutusmuodot: ”piano AND (opet* OR pedagog* OR kasvat*)”. Tämän hakulauseen yhdistin ryhmäopetusta hakevaan hakulauseeseen ”ryhmä AND (opet* OR pedagog* OR kasvat*)” käyttämällä operaattoria AND. Tämän jälkeen tein saman haun englanniksi yhdistämällä hakulauseen ”music AND (educat* OR pedagog* OR instruct* OR teach*)” hakulauseeseen ”group AND (educat* OR pedagog* OR instruct* OR teach*)”. Näiden lisäksi koin tarpeelliseksi tehdä erillisen haun koskien pianonsoittoa ja alakoulua. Tätä varten muodostin hakulauseen fraaseista “primary school” OR “elementary school” OR “primary education” OR “elementary education” ja yhdistin sen fraasiin "piano teaching".

Edellä mainituilla hauilla löysin useita potentiaalisia lähteitä, joiden lähdeluetteloihin tutustumalla pystyin laajentamaan aiheeseeni sopivien lähteiden listaa helposti. Pianonsoiton ryhmäopettamisesta löytyi materiaalia vaihtelevalla menestyksellä. Useat otsikon ja tiivistelmän perusteella lupaavilta vaikuttavat lähteet olivat maksullisia tai itse teosta ei ollut lainkaan saatavilla verkossa tai tilattavissa kirjastoista. Lähteitä etsiessäni törmäsin myös muutamaan kiinnostavaan musiikin alan lehtijulkaisuun, joiden vanhimpia numeroita ei kuitenkaan ollut saatavilla digitaalisessa muodossa kirjastomme tietokannoissa. Lähteiden poiminnassa ja niiden käytössä pyrin arvioimaan muun muassa tieteellisen artikkelin

julkaisuforumin luotettavuutta, kiinnittämällä huomiota artikkelin kirjoittajiin sekä artikkelin vertaisarviointiin.

3 Teoreettinen viitekehys

Pianonsoiton opetuksella on pitkät perinteet. Johanna Hasu puhuu pianonsoiton opiskelua käsittelevässä väitöskirjassaan (2017) pianonsoiton opiskelun vuosisatojen taakse ulottuvista perinteistä. Ennen pianonsoiton opetus on tapahtunut mestari-kisälli -menetelmällä, jonka tarkoituksena on ollut luoda pelkästään mestareita – muille soittajille ei ollut sijaa. Opettajan ja oppilaan välinen suhde on aina ollut arvostettu, vaikkakaan ennen kyse ei ollut inhimillisen vuorovaikutuksen arvostamisesta tai oppijalähtöisestä toimintatavasta – tämän kaltaiset muutokset instrumenttiopetuksessa ovat verrattain uusia. Hasu viittaa vuoden 2002 taiteen opetussuunnitelman perusteisiin, joissa on kirjattu yhtä tärkeiksi tavoitteiksi niin ”hyvän musiikkisuhteen syntyminen”, ”musiikin elämänikäinen harrastaminen” kuin ”valmiudet musiikkialan ammattiopintoihin”. Nykyään musiikki tunnustetaan kokemuksellisenä, yhteisöllisenä ja yksilön hyvinvointia lisäävänä toimintana ja sen oppiminen halutaan mahdollistaa kaikille. (Hasu, 2017.)

Pianonsoiton tekniikka pitää sisällään laajan kirjon erilaisia tapoja soittaa ja tuottaa ääntä. Pianisti-pianonpedagogi Mervi Kiannon (1994) mukaan läpi historian voidaan nähdä eri koulukuntia erilaisin soittamiseen liittyvin lähestymistavoin ja nykyään kaikki ne asiat, joita me kutsumme perustekniikaksi, tulevat jonkin historiallisen koulukunnan näkemyksistä, menetelmistä ja mieltymyksistä. Eri musiikillisia tyylikausia leimaa luonnollisesti omanlaisensa musiikki, ja tietynlainen musiikki syntyy tietynlaisen tekniikan tuotteena. Esimerkiksi Bachin, Mozartin, Beethovenin ja Lisztin musiikit vaativat hyvin erilaisia osaamisia niin sormitekniikan kuin käsivarren tekniikan ja painon hallinnan osalta. (Kianto, 1994, 83–84.)

3.1 Pianonsoiton perusteet eli alkuopetus

Pianonsoiton perusteiden voidaan katsoa sisältävän ne asiat, jotka soittoharrastuksen alussa oleva ensimmäisenä alkaa hallitsemaan ja jotka seuraavat soittajaa koko tämän elämän ajan (Junttu, 2010, 23; Kianto, 1994, 56). Alkeisiin voidaan Kiannon (1994) mukaan lukea jopa hyvin ilmiselvät pianonsoittoon liittyvät elementit, kuten keskellä soitinta istuminen ja koskettimien soittaminen käden liikkeiden avulla sen sijaan, että kävelisi koskettimiston edessä laidalta toiselle. Pianonsoiton ensimmäisiksi tekniikan kulmakiviksi Kianto mainitsee käden liikkeen suunnan: vaakasuunta ja pystysuunta. Lisäksi Kianto mainitsee lihasvoiman ja

painovoiman, joiden hallitseminen ja yhdisteleminen luovat pianonsoiton fyysisen avaimen. Näistä neljästä perustekniikan kulmakivestä ja niiden seurauksista Kianto erottelee vielä tarkemmin jouston, käsivarren painon ja painonsiirron, legaton, jäykkyyden ehkäisyyn ja teknisen sujuvuuden kehityksen. (Kianto, 1994, 56–60.) Vaikka musiikki ei ole pelkkää teknistä ja fyysistä suoritusta, on soittoasennolla ja kosketustavalla suuri merkitys syntyvään ääneen. Kiannon mukaan musiikki voidaan jakaa karkeasti kahteen elementtiin: nuottikuvaan ja soivaan tuotokseen – musiikin nähtävään sekä kuultavaan muotoon. Olipa jälkimmäinen lähtöisin ensimmäisestä tai ei, vaikuttaa kuulokuvaan joka tapauksessa oleellisesti fyysinen soittotapa. (Kianto, 1994, 25–31.)

Vaikka pianonsoiton perusteet voidaankin nähdä hyvin teknisenä osaamisena, ei soiton alkeista puhuttaessa voi jättää huomiotta soivaa materiaalia. Suomen musiikkioppilaitosten liiton pianon tasosuoritusten (2005) arvioinnin perusteina mainitaankin teknisten asioiden lisäksi tulkinnalliset ja taiteelliset elementit. Tasosuoritusten arvioinnin kohteeksi on listattu kaiken kaikkiaan seuraavat asiat: soittoasento, esitysmerkkien ja yksityiskohtien huomioonottaminen, perusornamentit, dynamiikka ja nyanssit, rytmi, tempo, äänen laatu ja sävyt, artikulaatio, fraseeraus ja musiikin muotoilu, musiikin muodot, tunnelma, esiintymistaito, persoonallisuus soitossa ja yhteismusisointitaidot. Ensimmäisen perustason sisällöissä konkreettisiksi osaamisen kohteiksi mainitaan duuri- ja molliasteikkoja kolmisointuinteen ja kadensseineen, tekniikan eri osa-alueita harjoittavat kappaleet, eri tyylejä ja tyylikausia edustavat kappaleet, improvisaatio sekä prima vista -soitto, eli entuudestaan tuntemattoman kappaleen soittaminen suoraa nuoteista. (SML, 2005.)

Toisin sanoen perusteiden hallintaan vaaditaan tietämystä nuoteista ja niiden aika-arvoista (melodia ja rytmi), helppojen asteikkojen, sävellajien, improvisaation ja vapaan säestyksen perusteiden osaamista, yleisimpien musiikkitermien tietämisestä sekä alkeistekniikan hallitsemista. Raportissaan *Vauhdin hurmaa ja liikkeen hiljaisuutta koskettimilla: György Kurtágin Játékok-kokoelman inspiroima pedagoginen näkökulma pianonsoiton alkuopetukseen* (2010) pianisti-pianopedagogi Kristiina Junttu rajaa pianonsoiton alkeiden ”yläraajaksi” pianonsoiton ensimmäisen perustason sisältöjen omaksumisen (Junttu, 2010, 24).

3.2 Katsaus pianonsoiton alkeisiin pianokoulujen kautta

Pianonsoiton alkeiden opetuksen avuksi on olemassa valmiita pianokouluja, jotka pyrkivät tarjoamaan yksissä kansissa järjestelmällistä alkeiden läpikäyntiä. Eri pianokoulut painottavat asioita eri tavalla ja ne voivat tuoda teoreettisia, musiikillisia, teknillisiä ja tulkinnallisia asioita esiin eri muodoissa. Tässä kirjallisuuskatsauksessa nostan esille muutamien pianokoulujen alkeisosat, joita olen pianisti-pianopedagogin elämässäni nähnyt käytettävän eniten.

Pianopedagogi-pianotaiteilija Meri Louhoksen, Hui-Ying Liu-Tawaststjernan ja Carlos Juriksen tekemän *Pianon avain* -kirjasarjan kolme osaa mukailevat musiikkioppilaitosten peruskursseja 1, 2 ja 3. Kirjasarjan ensimmäisessä osassa (1995) oppimiskohteiksi mainitaan musiikin kuuntelemisen tärkeys, musiikin peruskäsitteet, nuotin luku (rytmikuviot, soinnut, fraasit), soittoasento sekä käsien ja sormien asennot. Lisäksi tärkeiksi elementeiksi on poimittu soittotekniikka ja perusartikulaatiotavat, vapaa säestys, improvisointi, yhteismusisointi sekä sävellajituntemus kahteen etumerkkiin saakka. (Louhos, Liu-Tawaststjerna & Juris, 1995.) Kyseisestä kirjasarjasta löytyy myös ensimmäistä osaa edeltävä *Aapinen* (2005), joka omien sanojensa mukaan toimii johdantona varsinaiselle pianokoululle. Vihkon tarkoitus on tutustuttaa lapsi nuotteihin ja sorminumeroihin, vakiinnuttaa nuotinlukutaito sekä opettaa muuttamaan nuottikuva musiikiksi. Kappaleihin on lisätty sanat, joiden tehtävänä on auttaa oikean rytmin löytämisessä. Vihkossa on myös huomioitu yhteismusisointi sen sisältäessä materiaalia kahdelle ja kolmellekin soittajalle. Alkusanojen mukaan oikean istuma-asennon löytäminen sekä alkeistekniikan oppiminen jää opettajan tehtäväksi – kirja ei anna näihin erillisiä oppeja. (Louhos, Juris & Liu Tawaststjerna, 2005.)

Pianopedagogi Ritva Lehtelän, Anja Saaren ja Eeva Sarmanto-Neuvosen tekemän *Suomalainen pianokoulu* -sarjan osat 1-3 käsittävät myös Suomen musiikkioppilaitosten peruskurssien 1-3 tutkintovaatimukset. Sarjan ensimmäisessä osassa (2003) lähtökohtana on oppilaan musiikillisen kiinnostuksen herättäminen sekä luovuuden tukeminen korvakuulolta soittamisen avulla. Kirjassa pyritään kehittämään oppilaan muusikkoutta vapaan säestyksen avulla. Perustekniikan rakentaminen ja kehittäminen ovat kirjan suurimpia tavoitteita. Tätä tukien on kirjaan sisällytetty valikoima eri aikakausien ja tyylilajien – mukaan lukien uuden musiikin notaatiota – musiikkia sekä asteikko- ja terminologiaosasto. (Lehtelä, Saari & Sarmanto-Neuvonen, 2003.) Kirjasarjan vasta-alkajien osa *Alkusoitto* (1985) sanoo sisältävänsä pianonsoiton sekä musiikkiopin perusasioita. Kirjan alkusanoissa mainitaan luovuuden sekä

lapsesta lähtöisin olevan inspiroitumisen merkitys. Teorian osalta kirja lupaa opettamaan välttämättömät asiat käyttäen vakiintuneita termejä. Nuotinluvullisten ja teknisten asioiden lisäksi kirjassa kiinnitetään huomiota soittajan korvan harjaannuttamiseen, mikä on avain eri sävyjen löytämiseen ja hallintaan. Myös improvisointi ja transponointi on mainittu teknisen osaamisen rinnalla tärkeinä elementteinä. (Lehtelä, Saari & Sarmanto-Neuvonen, 1985.)

Thompsonin pianokoulusarja sisältää myös alkeiskirjan; *Pienet sormet soittamaan: Alkeisvihko* (1985). Vihon alkusanoissa on poimittu tärkeiksi elementeiksi alkeiden opiskelussa nuotinluvun perusteiden hallinta, kappaleen tunnelman tulkinta, tarkka rytmihallinta sekä yhteismusisoinnin tärkeys (Thompson & Koskimies, 1985). Meri Louhoksen kääntämän *Venäläinen pianokoulu* -kirjasarjan ensimmäisen osan (1978) mukaan kirjan soitettuaan oppilaan tulisi kyetä tuottamaan hyvää, laulavaa ääntä joko melodiaa säestäen tai melodiaa ja yksinkertaista väliääntä kuljettaen. Tämän lisäksi kappaleiden musiikillisen luonteen ilmaiseminen käyttäen nyanssivastakohtia *piano* (hiljaa) ja *forte* (voimakkaasti) ja eri kosketustapoja hyödyntäen (esimerkiksi *legato*, *non legato* ja *staccato*). Teknisistä valmiuksista mainitaan viisisormiaseman sormituksen hallinta, eri asemien hallinta, melodian siirtäminen kädeltä toiselle, asteikot ja kolmisoinnut, rannestaccato reippaassa tempossa sekä nopeat ja kepeät kädenliikkeet laajoissa hypyissä. (Kisel, Nikolajev & Louhos, 1978.)

Tässä esitellyissä pianokouluissa jokaisessa käydään rauhallisella etenemisvauhdilla pianonsoiton alkeita läpi. Nuottikuvat ja sivujen asettelut on pyritty tekemään lapsille selkeiksi ja osittain jopa viihdyttäväiksi. Vaikka lähes kaikissa esittelyyn poimituissa pianokoulusarjojen osissa mainitaan erikseen ryhmäsoittamisen harjoittelu ja sen tärkeys, on ryhmämusisointi pianokouluissa kuitenkin melko vähäisessä roolissa. Ryhmällä tässä yhteydessä selvästi tarkoitetaan pientä ryhmää kirjojen sisältäessä kappaleita maksimissaan kolmelle soittajalle. Opettajalle kirjat eivät tarjoa ryhmäsoittamisen ohjaamiseen tarkoitettua pedagogista materiaalia, mikä viittaa siihen, että ryhmäsoittoa tapahtuu pääasiassa vasta sen jälkeen, kun jokainen osapuoli on ensin opetellut soitettavaa materiaalia yksilöopetuksessa. Tämän tutkielman kannalta nämä kirjat antavat siis vain käsitystä siitä, mitä ryhmässä opetetavat pianonsoiton alkeet voivat olla. Luvussa 3.4 esitellään tarkemmin menetelmiä siitä, millä tavoin suuremman ryhmän kanssa voidaan ryhtyä käsittelemään pianonsoiton perusteita konkreettisesti soittaen.

3.3 Katsaus musiikin ryhmäpedagogiikkaan Suzuki-, Orff- ja Kodály- metodien kautta

Pianonsoittoa on kautta aikain opetettu mestari-kisälli -mallilla, missä opettaja opettaa oppilasta yksilöopetuksessa, kahdenkeskisessä tilanteessa (Hasu, 2017). Tämä perinteinen malli on saanut rinnalleen ryhmäopetuksen, jossa pianonsoittoa opetetaan kahdelle tai useammalle oppilaalle kerrallaan (Eskola, 2018). Ryhmässä oppimisella voi olla paljonkin etuja, se voi esimerkiksi kehittää oppilaiden yhteisöllisiä työskentelytaitoja ja yhteistoiminnallista työskentelykulttuuria (Helin, 2011). Taiteen perusopetuksen opetussuunnitelman perusteissa 2017 painotetaan nykyään ryhmäoppimista sen yhteisöllisten ja sosiaalisten elementtien vuoksi (Opetushallitus, 2017).

Suzuki-menetelmä on yksi tunnetuimmista instrumentin ryhmäopiskelumuodoista. Menetelmän on kehittänyt japanilainen viulupedagogi Shinichi Suzuki (Suomen Suzukiyhdistys, 2018). Menetelmän pohjimmaisena ajatuksena on se, että jokainen voi oppia, sillä musiikin oppiminen tapahtuu samaan tapaan kuin lapsi oppii äidinkieltänsä. Vaikka Suzuki-menetelmässä opetus on pääasiassa yksilöopetusta, kuuluu siihen säännölliset ryhmätunnit sekä muu yhteisössä musisointi. Näissä lapsen on tarkoitus oppia sosiaalisia ja ryhmässä työskentelyn taitoja sekä saada yhteenkuuluvuuden kokemuksia ja iloa. (Suomen Suzukiyhdistys, 2018.) Kirjassaan *Hoivaten kasvatan soittajan* (1977) tohtori Suzuki kertoo lasten motivoituvan ryhmätunneista. Ryhmässä on tarkoituksella eri tasoisia soittajia, jolloin edistyneemmät näyttävät osaamisellaan tietä muille ja innostavat nuorempiaan asettamaan itselleen tavoitteita ja harjoittelemaan innokkaammin. (Suzuki, 1977, 87.)

Saksalaisen säveltäjä Carl Orffin (1895-1982) kehittämän Orff-pedagogiikan (Orff-Schulewerk) lähtöajatuksena on myös, että jokainen voi oppia musiikkia (Ylikoski, 2012). Musiikki ei Orffin mukaan ollut ulkoinen vaan sisäinen asia, joka lähtee jokaisen yksilön luontaisesta musikaalisuudesta, sydämen lyönneistä ja hengityksestä. Pedagogiikan olennaisena sisältönä on yhdessä oppiminen, oma kokeileminen ja ilmaisu. Kansanmusiikki on tärkeä osa Orff-pedagogiaa. (Ylikoski, 2012.) Artikkelissaan *Kodály and Orff: a comparison of two approaches in early music education* (2021) instrumenttiopettaja D. Göktürk-Cary selvittää Orff-pedagogiikan perus idean olevan musiikin, liikkeen ja puheen muodostama kokonaisuus, jossa rytmiä, dynamiikkaa, värejä, melodiaa ja harmonioita käsitellään eri soitinten ja laulun avulla. Improvisointi eli musiikillinen mielikuvittelu on koko kasvatuksen keskiössä. (Göktürk-Cary, 2021.) Anu Penttinen viittaa lisensiaatintutkimuksessaan (2007) Orff-tasokurssien I-III opetussuunnitelman perusteisiin, minkä mukaan liikkeen kautta oppilaat

voidaan herkistää kuulemaan ja tuntemaan musiikki sisäisesti ja näin he voivat tulla yhdeksi musiikin kanssa (Penttinen, 2007). Musiikkikasvatuksen maisterintutkielmassaan Orff-pedagogiikan käytöstä yläkoulussa ja lukiossa (2017) Jade Aulos mainitsee Orff-soittimistoon kansansoitinimet, nokkahuilut, perkussiosoitinimet sekä erilaiset laattasoitinimet. Laattasoitinten erityisenä ominaisuutena mainitaan soittimen visuaalinen olemus, jossa intervallit voi nähdä konkreettisesti edessään. (Aulos, 2017.)

Carl Orffin rinnalla toinen 1900-luvun vaikuttavin musiikkikasvatuksellinen henkilö on unkarilainen säveltäjä ja etnomusikologi Zoltan Kodály (1882-1967) (Göktürk-Cary, 2021). Myös Kodály'n filosofisiin lähtökohtiin kuului ajatus siitä, että musiikki kuuluu kaikille (Göktürk-Cary, 2021; Szőnyi, 1983, 7). Metodien päämääränä oli kehittää lapsille niin kutsuttu musiikillinen äidinkieli, joten menetelmän musiikiksi valikoitui kansanmusiikki ja perinnelaulut niiden ollessa helposti omaksuttavissa (Aulos, 2017; Kallioniemi, 2012; Szőnyi, 1983, 25). Erszébet Szőnyi kirjassaan *Kodály's principles in practice: An approach to music education through the Kodály method* (1983) mainitsee Kodály-menetelmän olevan käytössä unkarilaisissa peruskouluissa. Metodissa keskitytään musiikin laulamisen lisäksi sen kirjoitus- ja lukutaidon kehittämiseen, sillä musiikki vetoaa tunteiden lisäksi älyyn – kuten mikä tahansa muukin oppiaine koulussa – joten myös sitä voidaan lähestyä ainoastaan kirjoittamisen ja lukemisen taidon kautta. (Szőnyi, 1983, 66.)

3.4 Pianonsoiton ryhmäopetusta käytännön esimerkein

Tämän kirjallisuuskatsauksen hakutulosten perusteella en löytänyt kirjallisuutta konkreettisista pianonsoittoon sovellettavista ryhmäopetusmenetelmistä, joten päädyin haastattelemaan Yamaha-urkukoulun opettaja Jussi Salmelaa kyseisen menetelmän tavoista lähestyä kosketinsoittimen alkeita suuren ryhmän kanssa. Yamaha-urkukoulu on menetelmä, joka on suunniteltu Yamahan urkujen ryhmäopetusta varten. Urut ovat kosketinsoitin siinä missä pianokin, joten samat alkeiden läpikäynnin periaatteet pätevät myös pianonsoiton ryhmäopetukseen peruskoulun musiikin tunneilla.

Salmela (2021) kertoo sähköurkujen valmistaja Torakusu Yamahan kehittäneen urkujen opetukseen suunnitellun ryhmäopetusmenetelmän. Opetus perustuu Salmelan sanojen mukaan ”ikiaikaiselle soiton oppimismenetelmälle, jota jo muinaiset kreikkalaiset ovat käyttäneet, eli matkimiselle”. Syyt ryhmäopetuksen kehittämiseksi olivat taloudelliset: opetetaan soiton perusteet suurelle ihmismäärälle kerralla, jolloin ihmisillä herää into hankkia myös kotiin hyvä

urkusoitin. Menetelmän syvimpänä tausta-ajatuksena oli siis saada myytyä urkuja mahdollisimman paljon.

Soittoharrastuksen on Salmelan mukaan tarkoitus olla motivoivaa ja hauskaa. Yamaha-urkukoulun menetelmää käyttämällä teoriaa ei alkeiden läpikäynnin yhteydessä juurikaan opeteta, sillä tarkoitus on saada oppilaat mahdollisimman varhain soittamaan ensimmäistä kappalettaan. Käytännössä jo ensimmäisen tunnin aikana oppilaiden on tarkoitus kyetä soittamaan ensimmäinen kappaleensa ainakin yhdellä kädellä soittaen. Salmela kertoo ryhmässä soittamisen olevan positiivinen osa urkukoulun opetusmenetelmää: ”kun oppilas toimii aina osana ryhmää eikä kenenkään tarvitse soittaa yksin tai ryhmän edessä, on oppilaalla pienempi kynnys soittaa”.

Menetelmässä oleellista on tulevien soittokappaleiden ennakkotyöstö. Salmelan mukaan kappaleita kuunnellaan yhdessä ja niitä lauletaan opettajan säestyksellä ennen soittamisen aloittamista. Näin niitä on helpompi ryhtyä itse soittamaan. Itse soittaminen lähtee Salmelan sanoin käsien asentoa harjoittelemalla. Käsien asennon opettaja näyttää ryhmälleen edessä kertoen samalla tarinan lintuhäkistä. Tarinassa käsien sormet yhdessä muodostavat linnulle häkin, jota ei saa laittaa liikaa kasaan, jottei lintu vahingoitu, mutta häkin tulee kuitenkin olla sopivan muotoinen, jottei lintu pääse pakenemaan. Oppilaat harjoittelevat sopivan lintuhäkin muodostamista käsillään, jonka jälkeen käsien sopivan kaareva muoto siirretään koskettimistolle.

Tämän jälkeen ryhdytään tutkimaan soitinta. Opettaja esittää omalta soittimeltaan tai seinälle sijoitetulta pahviselta mallikoskettimistolta c-koskettimen sijainnin, jonka oppilaat etsivät omalta soittimeltaan. Seuraavaksi lasketaan, kuinka monta c-kosketinta jokaisen soittimesta löytyy. Sitten on Salmelan mukaan aika alkaa tutustumaan sorminumeroihin. Tämä tapahtuu jälleen opettajan mallia seuraamalla: opettaja laulaa/sanoo numerot yksi, kaksi, kolme liikuttaen samalla molempien käsien sormiaan oppilaille malliksi (peukalo, etusormi, keskisormi), jonka jälkeen oppilaat toistavat tämän kaikuna. Sitten jatketaan numeroin 1, 2, 3, 4, 5, jonka jälkeen sormien järjestystä voidaan varioida. Hetken harjoittelun jälkeen opettaja kysyy oppilailta, mikä sormi vastaa numeroa yksi, mikä numeroa kaksi, ja niin edelleen.

Melodian soittoa oikealla kädellä ryhdytään harjoittelemaan heti ensimmäisellä tunnilla sorminumeroiden opetteluun jälkeen. Ensimmäinen kappale on Maijan karitsa. Opettaja ohjeistaa oppilaita asettamaan sormen numero yksi c-koskettimelle, jonka jälkeen soitetaan kaikuna opettajan perässä koskettimia sorminumeroin 3, 2, 1. Opettaja näyttää jälleen ensin

ilmaan tai seinällä olevalle pahvikoskettimistolle mallia, ja oppilaat soittavat kaikuna opettajan näyttäessä samalla ilmaan mallia. Samalla menetelmällä jatketaan uusien melodioiden opettelua tulevilla tunneilla.

Yamahan urkukouluun kuuluu oikean käden melodiasoiton lisäksi sointusoiton opettelu vasemmalle kädelle. Niidenkään opettelemisessa ei Salmelan mukaan käytetä aikaa teorian läpikäymiseen. Ensimmäinen opeteltava sointu on C-duurin kvinttikäännös (g pohjasävelenä), jotta toinen opeteltava sointu G-duuri on helppo löytää pikkurillin pysyessä koko ajan samalla sävelellä. Soinnut esitellään hyvin yksinkertaisesti näyttämällä mallia miten ja mihin käsi asetetaan ja millä sormin soitetaan (esim. C-duuri: 5, 2, 1, eli sävelet g, c, e) ja kertomalla soinnun nimi. Koskettimiston muiden koskettimien nimet opetellaan hiljalleen käytännön tarpeen kautta.

Salmelan mukaan menetelmän avulla päästään hyvin nopeasti ja vähäisellä opettelulla soittamaan yhdessä kokonaisia kappaleita. Opettaja voi jakaa ryhmän pienryhmiin, joista esimerkiksi yksi ryhmä soittaa melodiaa, toinen C-duuria ja kolmas G-duuria. Näin sointujen vaihtoa ei tarvitse alkuun opetella ja musiikki saadaan nopeasti kuulostamaan kivalta, mikä osaltaan motivoi oppilaita soittamiseen. Motivaattorina voi Salmelan mukaan käyttää myös opettajan soittamia esimerkkejä: kun opettaja soittaa malliksi opeteltavan kappaleen hienosti omalla soittimellaan, lapset haluavat innoissaan oppia itsekin soittamaan yhtä hyvin.

Menetelmän avulla Salmelan mukaan on hyvin helppo eriyttää ryhmässä työskentelyä niin alaskaan ylöspäinkin. Yhden oppilaan tehtävän voi jakaa vaikka kuinka pieneksi, sillä ryhmässä soittaessa yhden ei välttämättä tarvitse soittaa edes kokonaista sointua. Soinnun voi muodostaa esimerkiksi yhdistämällä kolmen pienryhmän soinnin yhden ryhmän soittaessa c-kosketinta, toisen ryhmän e-kosketinta ja kolmannen soittaessa g-kosketinta, jolloin yhdessä saadaan soimaan kokonainen C-duurin sointu. Oppilaan soittaessa sointua, voi opettaja soittaa päälle omalla soittimellaan melodiaa tai laittaa taustanauhan soimaan, jolloin saadaan jälleen hyvin vähäisin töin kokemus yhteismusisoinnista ja hienon kuuloisesta lopputuloksesta.

3.5 Pianonsoiton ryhmäsoiton mahdollisuudet ja haasteet

Pianonsoiton opiskelu on kautta aikain mielletty yksilökeskeiseksi harrastukseksi (Helin, 2011), vaikka todellisuudessa jo useammalla vuosisadalla pianoa on opiskeltu myös ryhmissä (Daniel, 2008). Ryan Daniel kirjassaan *Group piano teaching: an alternative strategy for the tertiary teaching of piano* (2008) viittaa Baker-Jordanin (2003) sanoihin pianonsoiton

ryhmäopetuksesta sanoessaan sen olleen monen suuren pianon mestariopettajan, esimerkiksi Franz Lisztin, opetusmenetelmä. Baker-Jordanin mukaan opetuksen pääpainon siirtyminen yksilötunteihin olisi voinut olla seurausta pianon kehittämisestä instrumenttina ja entistä haasteellisemmän soolo-ohjelmiston säveltämisestä. Ryan viittaa myös Cheekin (1999) sanoihin pianon yksityisopetuksesta kertoessaan sen lähteneen aikoinaan kuninkaallisten perheiden lasten opetuksesta, jolloin luontevaa oli opettaa soittoa yksityistunnein. Niinpä idea pianonsoitosta yksilöopetuksena levisi Cheekin mukaan taloudellisesta ja kulttuurillisesta mallista johtuen, ei niinkään pianonsoiton opetuksen pakonomaisesta tarpeesta olla yksilöopetusta. (Daniel, 2008.)

Katsauksessaan *Ryhmästä tukea pianonsoiton oppimiseen* (2011) Saana Helin kertoo pianistin muusikkouden olleen jo pitkään yksinäistä pakertamista verrattuna esimerkiksi orkesterisoittimen harrastamiseen, jossa viikoittaiset orkesteritunnit tuovat jatkuvasti ryhmässä musisoinnin kokemuksia. Helinin mielestä myös pianonsoitossa tulisi hyödyntää entistä enemmän ryhmässä toimimisen mukanaan tuomia mahdollisuuksia. Helinin mukaan yksi merkittävä muutoksen käynnistäjä yksilökeskeisestä pianistisuudesta kohti yhteisöllistä muusikkoutta on Opetushallituksen laatiman taiteen perusopetuksen muutosten ansiota. (Helin, 2011.) Nykyäänkin taiteen perusopetuksen laajan oppimäärän (2017) mukaan musiikkiopistoissa tulisi korostaa yhteismusisointitaitojen sekä oppilaiden välisten yhteistyötaitojen kehittymistä. (Opetushallitus, 2017.)

Saana Helin (2011) on erotellut viisi ryhmäoppimisen mahdollisuutta: ryhmän antama tuki, sosiaalisten taitojen ja suvaitsevaisuuden oppiminen, yhteismusisointitaitojen kehittyminen, oman musiikki-identiteetin löytyminen ja ryhmän kyky motivoida yksilöitä. Helinin mukaan pianistin käsitys itsestään muusikkona voi vääristyä, jos ainoa tilanne kuulla muita pianisteja on konsertit tai matineat, joissa pyritään soittamaan vain hyvin hiottuja kappaleita. Jos oppimisprosessi tapahtuu ryhmässä, pääsee soittaja kuulemaan säännöllisesti eri tasoisia pianisteja, mikä auttaa oppilasta laajentamaan käsitystä itsestään soittajana sekä vahvistamaan musiikki-identiteettiään. Soitettiinpa musiikkia yhdessä tai yksin, on kuuntelemisen taito ja pulssin hallinta Helinin mukaan tärkeitä musisointitaitoja. Ryhmässä soittaessa pääsee oppilas kehittämään näitä taitojaan aivan eri tavalla, sillä yksin soittaessa voi väärin soitettaessa helposti ottaa kohdan uudestaan ja korjata virheensä. Yhdessä soittaessa tätä ei voi tehdä, jolloin musiikin jatkuessa on pakko opetella pystyä jatkamaan soittoaan kömmähdyksistä huolimatta. (Helin, 2011.)

Helinin mukaan ryhmätunneilla yksi ilmeisimmistä haasteista on heterogeenisen ryhmän opettaminen. Opettajan tulisi kyetä ohjaamaan jokaista myös yksilönä, mikä asettaa tuntien suunnittelulle erityisen merkityksen. (Helin, 2011.) Myös Johanna Hasu väitöskirjassaan pianonsoiton oppimisen vaikeuksista (2017) täsmentää opettajalla oltavan välineet kaikenlaisten oppilaiden opettamiseen. Olipa oppilaalla lukivaikeus, jonkin tietyn aineenoppimisen vaikeus, liiaksi arvailuun pohjautuva oppimistyyli tai ei vaikeuksia lainkaan, on kaikki tavat oppia sallittuja. (Hasu, 2017.) Ryhmätunneilla mennäänkin Helinin mukaan usein heikoimman mukaan, mikä voi estää ryhmän lahjakkaampien tehokasta oppimista. Ryhmän eritasoisista soittajista voi kuitenkin olla Helinin mukaan myös hyötyä, sillä ryhmäläisen edistyneempi soittotaito voi motivoida myös heikompia harjoittelemaan innokkaammin. (Helin, 2011.)

Helinin mukaan oppilaat saavat parhaan hyödyn ryhmätunneista, jos he arvostavat saamaansa opetusta ja viihtyvät ryhmässä. (Helin, 2011.) Myös Liisa Koskiniemen (2020) kokemukset osoittavat ryhmäopetuksen toimivan parhaiten silloin, kun ryhmässä vallitsee hyvä dynamiikka: ryhmässä viihdytään ja halutaan työskennellä yhdessä sekä ryhmäläiset kunnioittavat ja kuuntelevat toisiaan. Koskiniemen mukaan pyrkimys yhteistyöhön kaikkien osallistujien kesken – niin opettajan kuin oppilaidenkin – on tärkeintä ryhmäopetuksessa. Tähän auttaa yhdessä sovitut säännöt ja tavoitteet, mitkä auttavat ryhmäläisten vastuullisen ja omasta panoksesta huolehtivan käytöksen toteutumista. Lisäksi ryhmässä tulisi muistaa toisilta oppimisen ja yhteistyön merkitys ilman negatiivista kilpailullisuutta tai keskenään vertailua. Koskiniemi kertoo ryhmäopetuksen olevan oiva mahdollisuus keskusteluun, kokeiluun, pohdiskeluun ja yhdessä oppimiseen. (Koskiniemi, 2020.)

3.6 Pianonsoitto peruskoulumaailmassa

Väitöskirjassaan *Peruskoulun luokanopettajiksi opiskelevien musiikillinen minäkäsitys ja siihen yhteydessä olevia tekijöitä* (2003) Tarja Tereska käsittelee musiikkiopintojen kehitystä luokanopettajan koulutusohjelmassa sen alkujuurilta nykypäivään. Viitaten Reijo Pajamon (1976) väitöskirjaan Suomen koulujen laulunopetuksen historiasta, Tereska mainitsee opettajankoulutuksen musiikinopetuksen lähtökohtien olevan 1800-luvun puolivälin jälkeisessä Jyväskylässä. Tällöin kansakoulun opettajalta edellytettiin sekä laulu- että soittotaitoa, jotta opettaja kykeni huolehtimaan sekä koulunsa laulunopetuksesta että jumalanpalvelusten urkujensoitosta. Laulun- ja soitonopetusta annettiin koko neljän vuoden

opintojen ajan, joista ensimmäisinä vuosina lukujärjestykseen sisältyi jopa kaksi tuntia laulua sekä neljä tuntia soittoa viikossa. Tämän yli sadan vuoden luokanopettajakoulutuksen historian aikana koulutuksen sisältöihin on tullut useita määrällisiä ja sisällöllisiä muutoksia, joista Tarja Tereskan mukaan yksi olennainen piirre on ollut jatkuva supistaminen taito- ja taideaineista. (Tereska, 2003.)

Seuraavissa alaluvuissa esitellään tämän hetken tilannetta opettajankoulutuksen sisältämästä pianonsoiton opetuksesta sekä sitä, mikä on luokanopettajaopiskelijoiden kokemus omasta musiikin opettamisen kompetenssista.

3.6.1 Pianonsoitto opetussuunnitelman perusteissa ja opettajankoulutuksessa nykyään

Opetushallituksen säätämässä Opetussuunnitelman perusteissa (Opetushallitus, 2016) sanan *motoriikka* eri taivutusmuotoja käytetään 36 kertaa. Sana *hienomotoriikka* mainitaan vain kerran ja sanaa *soittaminen* käytetään kuusi kertaa. Sanaa *piano*, *kosketinsoitin* tai *klaviatuuri* ei mainita kertaakaan, mutta sanat *sointusoitin* ja *melodiasoitin* mainitaan seitsemän kertaa. Sanaa *ryhmätyö* käytetään 20 kertaa, *ryhmässä työskentely* 4 kertaa ja sanaa *yhteistyötaidot* 20 kertaa. Sana *yhteismusisointi* mainitaan 12 kertaa. Lisäksi musiikin oppiaineen sisällöissä ja tavoitteissa mainitaan muun muassa melodia- ja sointusoittimien perussoittotekniikat sekä musiikkikäsitteiden ja merkintätapojen hahmottaminen. (Opetushallitus, 2016.) Opetussuunnitelman mukaan opettajan tulisi siis ohjata oppilasta hyväksi katsomillaan menetelmillä niin motoriiikan kuin yhteistyötaitojenkin kehittämiseen. Tarkemmin yhteistyötaitoja voi opetella esimerkiksi ryhmitöiden tai yhteismusisoinnin avulla. Vaikkei pianoa mainita opetussuunnitelman perusteissa kertaakaan, oletetaan opettajan kuitenkin opettavan oppilailleen sekä melodian että sointusoiton soittamista.

Väitöskirjassaan *Digitaalisia oppimateriaalisovelluksia luokanopettajakoulutuksen pianonsoiton opetuksessa* Anja Oksanen (2003) kertoo luokanopettajakoulutuksen opinnoissa käsiteltävän usein pianopedagogisesti keskeisiä elementtejä vain luokanopettajan tarvitseman säästystaidon kannalta (Oksanen, 2003). Tällä hetkellä pianonsoiton rooli luokanopettajan koulutuksessa vaikuttaa kuitenkin olevan vähäinen. 2018 Oulussa luokanopettajaopinnot aloittaneiden vuosikurssilla musiikkia opetettiin yhteensä kolmella viiden opintopisteen laajuisella taide- ja taitokasvatuksen kurssilla, joista kahdessa musiikin osuus on noin puolet ja yhdessä kolmasosa kurssin sisällöistä. Pianonsoiton osuus koko musiikin osuudesta oli hyvin pieni, sillä 2018-2020 musiikin osuuden suorittaneiden mukaan opiskelija pääsi käymään

pianolla kurssien aikana ”vain kerran” – muuten aiheeseen liittyvä opiskelu sisälsi lähinnä merkkien ja nuottien ulkoa opettelua. (Henkilökohtainen tiedonanto, 2021.) Lukuvuoden 2020-2021 opinto-oppaan mukaan musiikin osuus Oulun luokanopettajakoulutuksessa on jaettu kolmen viiden opintopisteen laajuisen kurssin sisälle niin, että yhteensä musiikkia opetetaan seitsemän opintopisteen verran. Musiikin osuuksissa kahdessa kahden opintopisteen suuruudessa kokonaisuudessa mainitaan yleisesti sisällöksi koulussa käytettävien soitinten perustekniikat. (Opinto-opas, 2020-2021.)

3.6.2 Tutkimuksia luokanopettajien kokemuksista musiikin ja pianonsoiton opetuksesta

Riitta Rauhala tutkielmassaan *Musiikki luokanopettajien opinnoissa ja koulutyössä. Luokanopettajien aikuiskoulutuksesta valmistuneiden käsityksiä* (2010) viittaa Suomen musiikkineuvoston näkemykseen (2006) luokanopettajakoulutuksen tarjoavan musiikin opetusta niin vähän, ettei se anna valmiuksia opettaa musiikkia menestyksekkäästi perusopetuksessa. Terhi Vesioja tutkimuksessaan *Luokanopettaja musiikkikasvattajana* (2006) toteaa etenkin luokanopettajakoulutuksen sisältämän pianonsoiton kontaktiopetuksen vähentyneen tultaessa 1980-luvulta 2000-luvun alkuun. Tutkimuksellaan Vesioja osoitti luokanopettajan tarvitsevan riittävää aineenhallintaa sekä didaktisia valmiuksia kokeakseen olevansa musiikkikasvattaja. (Vesioja, 2006.) Olssonin tutkimuksessa (2019) musiikin aineenhallinnallisiksi taidoiksi nousi esiin muun muassa pianon- ja melodiansoittotaidot, säestäminen, sovittaminen ja nuotinlukutaito (Olsson, 2019).

Tarja Tereskan (2003) tekemässä tutkimuksessa luokanopettajaopiskelijoiden musiikillisesta minäkäsityksestä lähes kolmasosa tutkimukseen vastanneista (29%) kieltäytyisi tulevassa ammatissaan oman luokkansa musiikin opettamisesta. Lisäksi kysyttäessä, antaisiko hän oman luokkansa musiikintunnit taitavamman kollegan hoidettavaksi, 48% vastaajista vastasi myöntävästi. Tutkimuksen aineisto kerättiin vuonna 1989. (Tereska, 2003.) Saga Olssonin (2019) 2017 keräämän aineiston mukaan luokanopettajaksi opiskelevien käsitys yleisesti musiikin oppiaineen arvostuksesta on heikko. Opiskelijoiden mielestä musiikin hyödyt ovat esteettisiä ja niillä on vaikutusta yksilön koko hyvinvointiin, mutta koska näitä tekijöitä on ongelmallista mitata, ei oppiaineen todellista arvoa yleisesti ottaen nähdä tarpeeksi. Vaikka opettajankoulutus antaa valmistuneelle pätevyuden opettaa musiikkia, osoittavat tutkimuksen tulokset opiskelijoiden olevan epävarmoja omasta kyvystään opettaa sitä. Olsson mainitseeikin valmistumattomien luokanopettajaopiskelijoiden tiedostavan sanomattoman säännön kentältä: musiikin oppiaineen voi vaihtaa itselle mieluisampaan oppiaineeseen. (Olsson, 2019.)

Henna Suomi (2019) tutki vuosina 2014-15 viiden suomalaisen luokanopettajakoulutuslaitoksen opiskelijoiden musiikillista kompetenssia perusopetuksen opetussuunnitelman perusteiden toteuttamisen näkökulmasta. Kyselytutkimukseen osallistui 392 luokanopettajaopiskelijaa. Suomi määrittää musiikillisen kompetenssin koostuvan sekä musiikillisesta tietotaidosta että musiikinopetuksen pedagogisesta sisältötiedosta. Tutkimustulokset osoittivat opiskelijoiden musiikillisten tietojen olevan keskimäärin kohtalaisia, mutta lähes puolella opiskelijoista käsitteiden tuntemus oli vain heikkoa tai jopa välttävää. Tutkimuksessa opiskelijat kokivat valmiutensa toteuttaa opetussuunnitelman (2004) mukaista musiikinopetusta alakoulun alaluokilla (1-4) kohtalaisesti ja yläluokilla (5-6) vain välttävästi. Tutkimuksen tulokset osoittavat vastaajista vain viidesosan kokevan olevansa melkein pätevä tai pätevä opettamaan alakoulussa musiikkia. Suurin osa vastaajista (60%) kokee musiikinopettamisen haastavana, jopa mahdottomana. Luokanopettajakoulutuksella jokaisen valmistuneen tulisi olla pätevä opettamaan musiikkia, mutta Suomen mukaan koulutus ei tämän tutkimuksen valossa riittävästi tue opiskelijan musiikillisen kompetenssin kehittymistä. (Suomi, 2019.)

Olssonin (2019) mukaan Suomessa tulisi varmistaa paremmin jokaisen lapsen kohdalle ”musiikillisen oikeusturvan” toteutuminen, mikä tällä hetkellä vaikuttaa jäävän vajavaiseksi luokanopettajakoulutuksen tarjoamien musiikin opettamisvalmiuksien osalta. Olsson mainitsee, että luokanopettajien heikkojen musiikinopettamisvalmiuksien vuoksi olisi esitetty aineenopettajien huolehtivan alakoulun musiikinopetuksesta. Olssonin mukaan Suomessa ei kuitenkaan 2000-luvun alkaessa ole ollut tarpeeksi musiikin aineenopettajia kattamaan edes pääkaupunkiseudun alakoulujen musiikinopetusta. (Olsson, 2019.) Koska jokainen luokanopettajaksi valmistuva saa muodollisen pätevyyden opettaa Perusopetuksen opetussuunnitelman mukaista musiikinopetusta, tulisi luokanopettajakoulutuksen myös varmistaa valmistuvien luokanopettajien riittävät musiikin opettamisvalmiudet (Olsson, 2019; Suomi, 2019).

3.7 Tutkimuksia musiikin ja pianonsoiton vaikutuksista lapsen kehitykseen

Musiikin positiivisia vaikutuksia lapsen kognitiivisiin kykyihin ja aivojen kehitykseen on tutkittu paljon, ja musiikki-intervention vaikutukset etenkin alakouluikäisten lasten oppimiseen näyttävät olevan erityisen vahvoja (Huotilainen, 2019). Tutkimukset osoittavat systemaattisella musiikki-interventiolla olevan positiivisia vaikutuksia muun muassa lasten kielellisten taitojen kehittymiseen (Linnanvalli, Putkinen, Lipsanen, Huotilainen & Tervaniemi, 2018), kahden

käden koordinaatioon ja kädentaitoihin (Martins, Neves, Rodrigues, Vasconcelos & Castro, 2018) sekä sosiaalisten taitojen kehittymiseen (Kirschner & Tomasello, 2010; Ritblatt, Longstreth, Hokoda, Cannon & Weston, 2013; Schellenberg, Corrigall, Dys & Malti, 2015).

Osallistuminen järjestettyyn musiikilliseen aktiviteettiin voi myös kasvattaa lapsen vapaa-ajan kiinnostusta musiikkia kohtaan (Linnanvalli ym., 2018). Myös tämä omaehtoinen aktiivinen musiikin parissa puuhastelu kehittää aivomekanismeja, jotka ovat kytköksissä kuulojärjestelmän täsmällisyyteen sekä tarkkaavaisuuden säätelyyn (Huotilainen, 2019). Kasvatustieteen professori ja aivotutkija Minna Huotilaisen mukaan musiikki pitääkin sisällään useita kielitaitoon liittyviä komponentteja, jotka auttavat taidon kehittämisessä, kuten auditiivisten yksityiskohtien analysointia, kuulomuistin harjoittamista ja tarkkaavaisuustaitoja edistäviä elementtejä. (Huotilainen, 2019.)

Instrumenttisoiton harrastamisesta johtuvat aivojen rakenteen muutokset ovat myös kiinnostanut tutkijoita. Yhdysvaltalaisessa tutkimuksessa (2006) on verrattu pianotunteja saaneita lapsia lapsiin, joille ei tarjottu pianotunteja. Tutkimustulokset osoittivat pianonsoittoa harrastaneiden lasten hienomotoristen taitojen sekä nopeiden motoristen reaktioiden visuaalisiin, auditiivisiin ja kinesteettisiin ärsykkeisiin kehittyvän enemmän kuin verrokkiryhmässä (Costa-Giomi, 2006). Toisissa tutkimuksissa on vertailtu muun muassa pianistien, jousisoittajien ja ei-muusikoiden aivorakenteita ja niiden eroavaisuuksia, ja tulokset osoittavat muusikoiden aivojen motorisissa ja auditiivisissa osissa tapahtuvan positiivista kehitystä verrokkiryhmää enemmän (Hund-Georgiadis & Cramon, 1999; Schlaug, Norton, Overy & Winner, 2006). Tämän lisäksi esimerkiksi motorisen aivokuoren muutosten on havaittu kehittyvän pianisteilla molempien käsien motoriikkaa edistävästi, kun taas viulisteilla muutokset liittyivät vain vasemman käden kontrollointiin (Bangert & Schlaug, 2006).

Koska instrumentin soittaminen ja nuotinluku vaativat useita eri taitoja, voi aivoissa tapahtuviin muutoksiin olla useita mahdollisia syitä – esimerkiksi geometrinen päättelykyky ja hahmottaminen voivat harjaantua tulkittaessa nuottikuvaa, matemaattiset taidot voivat lisääntyä rytmikkaan sisältyvien matemaattisten elementtien myötä ja foneemisen tietoisuuden taidot voivat kehittyä siksi, että musiikin, niin kuin kielenkin prosessointi, vaatii kykyä tarkastella ja jakaa äänimateriaa pieniksi osiksi (Schlaug ym., 2006). Lisäksi piano instrumenttina voi tukea etenkin motoriikkaan liittyvää kehitystä monipuolisemmin kuin muut instrumentit johtuen pianon tarjoamasta mahdollisuudesta kahden käden monipuoliseen käyttämiseen.

4 Tulokset ja johtopäätökset

Tutkielmassani perehdyin systemaattisen kirjallisuuskatsauksen menetelmin pianonsoiton alkeiden ryhmäopetukseen sekä luokanopettajan mahdollisuuksiin hyödyntää niitä luokkaympäristössä. Tutkimuskysymykseni olivat:

1. Miten luokanopettaja voisi hyödyntää pianonsoiton alkeiden ryhmäopetusta omassa työssään?
2. Mitä etuja pianonsoiton systemaattisella opettamisella voi olla lapsen koulunkäyntiin ja oppimiseen?

Tämän kirjallisuuskatsauksen perusteella luokanopettaja voi hyödyntää pianonsoiton alkeiden ryhmäopetusta esimerkiksi käyttäen Yamaha-urkukoulu -menetelmää luvussa 3.4 esitetyllä tavalla (Salmela, 2021). Pianonsoiton alkeisiin voi karkeasti määritellä kuuluvan nuotinluvun perusteiden ja koskettimiston toimintaperiaatteen ymmärtämisen (Junttu, 2010, 23; Kianto, 1994, 56). Yamaha-urkukoulu -menetelmän melodian opettamisen malli (Salmela, 2021) on oiva keino havainnollistaa nopeasti pianon koskettimiston käyttöä isollekin ryhmälle. Jos luokassa on tarkoitus soittaa hetkittäin ainoastaan pianoilla (ilman bändisoittimia), voi urkukoulun menetelmää muuntaen luokanopettaja opettaa vasemman käden sointusoitossa kaikki soinnut perusmuotoisina, soinnun nimikkosävel soinnun alimmaisena. Tällöin luvussa 3.4 esitelty C-duurin muoto soitettaisiin vasemmalla kädellä sormin 5, 3, 1 käyttäen säveliä c, e ja g. Jos musiikintunnilla soitetaan pianon lisäksi muitakin soittimia, esimerkiksi bassoa, voi tällöin basso ottaa soinnun perussävelen, jolloin pianot voivat jälleen soittaa aiemmin esitellyn kvinttikäännöksen C-duurista.

Yhden täysipitkän (88 kosketinta) koskettimiston ääreen voi istuttaa jopa kolme, tai neljäkin oppilasta, joista jokaiselle voi tarpeen vaatiessa osoittaa vaihtoparin. Tällöin yksi koskettimisto tarjoaa opiskelupisteen jopa kahdeksalle oppilaalle. Yhden koskettimiston soittajat muodostavat pienryhmän, jossa on mahdollista toteutua jopa kaikki viisi Helinin (2011) esittelemää ryhmäoppimisen mahdollisuutta: ryhmän antama tuki, sosiaalisten taitojen ja suvaitsevaisuuden oppiminen, yhteismusisointitaitojen kehittyminen, oman musiikki-identiteetin löytyminen ja ryhmän kyky motivoida yksilöitä.

Pianon valkoisia koskettimia kutsutaan juurisäveliksi (Valli & Leinonen, 2008). Niitä on seitsemän erinimistä, ja soitettuna c-koskettimelta ylöspäin muodostuu C-duuriasteikko. Nuotinnettuna ne muodostavat asteittain nousevan nuottirivistön. (Valli & Leinonen, 2008, 12).

Pianonkoskettimiston symmetrisyyden, visuaalisen loogisuuden sekä sen ja nuottiviivaston yhteyden vuoksi on pianolla mahdollista esittää musiikinteoriaa käytännössä todella selkeästi (Callahan, 2015; Rehding, 2016). Anja Oksanen (2003) kertookin pianonsoiton opetuksessa integroituvan käytännön tasolla musiikinteorian kaikki osa-alueet, jotka liittyvät alakoulun luokkien 1-6 musiikinopetukseen. Oksasen mukaan musiikinteorian opettaminen nimenomaan kosketinsoittimen avulla on osoittautunut hyödylliseksi teorian opettamisen menetelmäksi. (Oksanen, 2003.)

Linnanvalli ym. (2018) toteavat tutkimustuloksissaan musiikin vaikutusten hyödyntämisen tärkeäksi keinoksi tasavertaistaa lasten oppimiseroja. Vaikka tutkimukset osoittavat etenkin äidin koulutusasteella olevan merkitystä lapsen oppimiskykyyn, voidaan tutkijoiden mukaan intensiivisellä musiikki-interventiolla tasoittaa taustoista johtuvia eroja lasten koulumenestyksessä (Linnanvalli ym., 2018). Johanna Hasu mainitsee (2017) pianon olevan musiikkioppilaitoksissa edelleen suosituin valinta instrumenttiopintoihin. Piano myös löytyy Hasun mukaan valmiiksi useista kodeista. Tämän lisäksi pianon ajatellaan olevan jonkinlainen perussoitin, minkä soittamisesta olisi hyötyä myös tulevaisuudessa. (Hasu, 2017.)

Vaikka luokanopettajankoulutuksessa saatava pianonsoiton opetus on nykyään vähäinen (Henkilökohtainen tiedonanto, 2021; Vesioja, 2006) ja yleinen käsitys luokanopettajan musiikin opettamisesta on vastahakoista (Olsson, 2019; Rauhala, 2010; Tereska, 2003), olisi luvussa 3.7 esitettyjen tutkimusten valossa edullista, jos luokanopettaja kykenisi ottamaan musiikintunneilleen pianonsoiton opetusta. Tutkimukset osoittavat (mm. Huotilainen, 2019; Linnanvalli ym., 2018) systemaattisella instrumentin opiskelulla olevan positiivisia vaikutuksia esimerkiksi oppilaan matemaattisiin, kielellisiin, motorisiin ja sosiaalisiin kykyihin sekä koulunkäynnin motivaatioon. Ottamalla yksittäisen instrumentin opiskelun osaksi musiikintuntejaan, voisi luokanopettaja siis mahdollistaa oppilailleen paljon laajempaa hyötyä kuin vain kyseisen instrumentin perusteiden hallintaa.

Motoriikka on Opetussuunnitelman perusteiden mukaan (2016) yksi merkittävä osa peruskoulutusta – sitä tarvitaan ja harjoitellaan niin liikunnassa, käsitöissä, kuvataiteessa kuin kirjoittamisessakin. Siitä huolimatta, ettei pianoa mainita Opetussuunnitelman perusteissa (2016), aiemmin esitellyn musiikinteoreettisesti pedagogisen etulyöntiaseman lisäksi piano voi instrumenttina mahdollistaa soittajansa motorisen kehityksen laajemmin, kuin muut instrumentit (Bangert & Schlaug, 2006; Costa-Giomi, 2006). Useat soittimet (esimerkiksi rummut ja kitara) mahdollistavat soittajan kärsyvyyden huomioinnin niin, että tukeudutaan

soittajan vahvempaan käteen valitsemalla sen kätinen soitin tai soittotapa. Käytettäessä kahta kättä, pianoa soittaessa ei voi välttyä harjaannuttamasta molempien käsien motoriikkaa. Niinpä pianistilla on mahdollisuus opetella molemmilla käsillä yhtä täsmällisiä hienomotorisia taitoja.

Harvalla koululla oletettavasti kuitenkin on tarjota pianoja – akustisia tai digitaalisia – jokaiselle oppilasryhmän jäsenelle. Koskettimiston leveydestä riippuen soittimia saa nykyään verrattain halvalla hintojen liikkeessa muutamasta kymmenestä eurosta muutamaan sataan euroon. Yhden leveämmän koskettimiston tarjotessa oppimispaikan usealle oppilaalle, ei investointi yhden luokan tarpeisiin ole kuitenkaan valtava. Pulpeteille asetettavat sähköiset koskettimet saa myös pinottua suhteellisen pieneen tilaan, eivätkä näin tarvitse äärimmäisen suuria säilytysratkaisuja. Näiden huomioiden sekä tässä tutkielmassa esiteltyjen tutkimusten valossa piano vaikuttaisi olevan instrumenttina oiva valinta luokanopettajan musiikintunneille.

5 Pohdinta

Koen tutkielman aiheen olevan tärkeä ja toivoisin työlläni olevan konkreettista hyötyä luokanopettajien työhön. Yhdyn Hasun (2017) kommenttiin siitä, että piano olisi yksi perussoittimista, jonka hallintataidosta olisi jokaiselle jossain vaiheessa elämää iloa ja hyötyä. Klassisen pianon opettajana koen myös mielenkiinnon instrumenttia kohtaan olleen laskussa. Toivoisinkin peruskouluissa tiedostettavan koulumaailman tarjoamat mahdollisuudet oppilaiden mielenkiinnon ja innostuksen herättäjinä: jos koulussa opastettaisiin pianonsoiton perusteiden hallintaan, voisi kodeissa vuosikymmeniä sisustuselementteinä ja pölynkerääjinä toimineet pianot päästä innokkaiden pikku käsien hyötykäyttöön.

Kirjallisuutta lukiessa huomasin todella kiinnostuvani siitä, millaisia fyysisiä ja psyykkisiä vaikutuksia systemaattisella musiikin opiskelulla voi olla esimerkiksi lapsen motoriseen kehitykseen, opiskelumotivaatioon, keskittymiskykyyn ja sosiaalisiin taitoihin. Lisäksi se, kuinka kyseiset vaikutukset voivat ulottua myös muihin koulussa opiskeltaviin aineisiin ja taitoihin, on mielestäni hyvin tärkeää ottaa huomioon.

Vaikka tutkielmani aihe on mielestäni tärkeä, arveluttaa minua kuitenkin se, millaisia mahdollisuuksia todellisuudessa luokanopettajalla on pianonsoiton ryhmäopetukseen luokassaan. Monellako koululla on muutamaa koskettimistoa enemmän soittimia tarjolla? Voisiko kirjallisuuskatsaukseni edesauttaa opettajia ja kouluja investoimaan enemmän pieniin koskettimistoihin, jotta pianonsoiton tuomia etuja voitaisiin todella hyödyntää peruskouluissa? Nopea Google-haku osoitti, etteivät sähköisten koskettimistojen hinnat nykyään ole pilvissä, ja jos pianonsoiton opiskelun yhdistäisi muutamiin bändisoittimiin, voi yksi luokallinen oppilaita päästä tutustumaan pianonsoiton perusteisiin jopa muutamalla koskettimistolla. Bändisoittimien lisääminen pianonsoiton opiskeluun voi myös lisätä soittomotivaatiota kappaleiden kuulostaessa "kokonaisemmilta" rumpujen, basson ja kitaran soidessa taustalla.

Aiheesta voisi saada useita jatkotutkimuksia aikaan. Esimerkiksi tutkimus koulujen ja opettajien kiinnostuksesta aiheeseen eli katsaus siihen, paljonko ollaan valmiita panostamaan pianonsoiton opettamiseen peruskouluissa. Myös katsaus luokanopettajien valmiuksiin pianonsoiton alkeiden opettamisesta tai lisäkoulutuksen tarpeesta voisi olla paikallaan. Tutkielmasta olisi mahdollista myös jatkaa konkreettiseen, laadulliseen tutkimukseen, jossa selvitetään esimerkiksi oppilaiden koulumotivaatiota tai hienomotoriikkaa ennen ja jälkeen oppilaan "altistamista" säännölliselle pianonsoiton opetukselle. Ensimmäisen tutkimuksen

voisi toteuttaa esimerkiksi lomakehaastatteluna, jolloin otanta voisi olla helposti laajempi. Jälkimmäisen näkisin enemmän toteutuvan oppilaita ja opettajia haastatteleamalla, jolloin olisi kenties helpompi pureutua yksilötasolla mahdollisesti tapahtuneisiin muutoksiin. Lisäksi tutkielmaa tehdessä mietin, minkälaisia eroja löytyy Suomen luokanopettajakoulutuslaitosten välillä musiikin, etenkin pianon osuuden, osalta. Kirjallisuuteen perehdyttyäni vaikuttaa siltä, että edelleen joissain yliopistoissa tarjotaan pianonsoiton opetusta luokanopettajan opintoihin kuuluvissa pakollisissa opinnoissa enemmän, mitä omat ja vuosikurssilaisteni kokemukset ovat olleet. Tätäkin aihetta voisi siis olla mielenkiintoista tarkastella mahdollisissa jatkotutkimuksissa.

Lähteet

- Aulos, J. (2017). *Orff-pedagogiikka yläkoulussa ja lukiossa*. Maisterintutkielma. Jyväskylän yliopisto, Jyväskylä. Haettu osoitteesta <http://urn.fi/URN:NBN:fi:jyu-201710093963>
- Bangert, M. & Schlaug, G. (2006). Specialization of the specialized in features of external human brain morphology. *European Journal of Neuroscience*, 24, 1832–1834. DOI: 10.1111/j.1460-9568.2006.05031.x
- Callahan, M. (2015). Teaching and learning undergraduate music theory at the keyboard: challenges, solutions, and impacts. *Music Theory Online*, 21(3). <https://mtosmt.org/issues/mto.15.21.3/mto.15.21.3.callahan.php>
- Costa-Giomi, E. (2006). Does music instruction improve fine motor abilities? *Annals of the New York Academy of Sciences*. 1060. 262-4. DOI: 10.1196/annals.1360.053
- Daniel, R. (2008). *Group piano teaching: An alternative strategy for the tertiary teaching of piano*. Haettu osoitteesta https://researchonline.jcu.edu.au/7285/2/7285_Daniel_2008_front_pages.pdf
- Eskola, K. (2008). *Pianonsoiton ryhmäopetuksen edut ja heikkoudet opettajien kokemana*. Pedagoginen opinnäytetyö. Jyväskylän ammattikorkeakoulu, Jyväskylä. Haettu osoitteesta <http://urn.fi/URN:NBN:fi:jamk-1238403046-9>
- Göktürk-Cary, D. (2012). Kodály and Orff: a comparison of two approaches in early music education. *Uluslararası Yönetim İktisat ve İşletme Dergisi*, 8(15), 179–194. Haettu osoitteesta <https://dergipark.org.tr/en/pub/ijmeb/issue/54849/751079>
- Hasu, J. (2017). “Kun siihen pystyy kuitenkin, ei oo mitään järkeä olla tekemättä.” *Oppimisen vaikeudet pianonsoiton opiskelussa – oppilaiden kokemuksia ja opetuksen keinoja*. Väitöskirja. Jyväskylän yliopisto, Jyväskylä. Haettu osoitteesta <http://urn.fi/URN:ISBN:978-951-39-7187-8>
- Helin, S. (2011). *Ryhmästä tukea pianonsoiton oppimiseen*. Pedagoginen opinnäytetyö. Jyväskylän ammattikorkeakoulu, Jyväskylä. Haettu osoitteesta <http://urn.fi/URN:NBN:fi:amk-201103032842>
- Henkilökohtainen tiedonanto. (2021). Pianonsoiton rooli luokanopettajakoulutuksessa vuosikurssilla 2018. 10.6.2021
- Hund-Georgiadis, M. & Cramon, D. (1999). Motor-learning-related changes in piano players and non-musicians revealed by functional magnetic-resonance signals. *Experimental Brain Research*, 125(4), 417–25. DOI: 10.1007/s002210050698.
- Huotilainen, M. (2019). *Näin aivot oppivat*. Jyväskylä: PS-kustannus.

- Junttu, K. (2010). *Vauhdin hurmaa ja liikkeen hiljaisuutta koskettimilla: György Kurtágin Játékok-kokoelman inspiroima pedagoginen näkökulma pianonsoiton alkuopetukseen*. Raportti. Sibelius-Akatemia, DocMus, Kehittäjäkoulutus.
- Kianto, M. (1994). *Matka pianon soittamiseen: Kirja pianonsoiton ja pianopedagogiikan opettajille ja opiskelijoille*. Otava.
- Kirschner, S. & Tomasello, M. (2010). Joint music making promotes prosocial behavior in 4-year-old children. *Evolution and Human Behavior*, 31(5), 354–364. <https://doi.org/10.1016/j.evolhumbehav.2010.04.004>
- Lehtelä, R., Saari, A. & Sarmanto-Neuvonen, E. (2003). *Suomalainen pianokoulu: 1*. WSOY.
- Lehtelä, R., Saari, A. & Sarmanto-Neuvonen, E. (1985). *Suomalainen pianokoulu: Alkusoitto*. WSOY.
- Linnavalli, T., Putkinen, V., Lipsanen, J., Huotilainen, M. & Tervaniemi, M. (2018). Music playschool enhances children's linguistic skills. *Scientific Reports*, 8:8767. <https://doi.org/10.1038/s41598-018-27126-5>
- Louhos, M., Liu-Tawaststjerna, H. & Juris, C. (1995). *Pianon avain: 1*. Warner/Chappell Music Finland Oy.
- Louhos, M., Juris, C. & Liu-Tawaststjerna, H (2005). *Pianon avain: Aapinen*. F-Kustannus.
- Kisel, E. Nikolajev, A., k. & Louhos, M. (1978). *Venäläinen pianokoulu: 1*. Hellas.
- Martins, M., Neves, L., Rodrigues, P., Vasconcelos, O. & Castro, S. L. (2018). Orff-based music training enhances children's manual dexterity and bimanual coordination. *Frontiers in Psychology*, 9: 2616, DOI: 10.3389/fpsyg.2018.02616
- Oksanen, A. (2003). *Digitaalisia oppimateriaalisovelluksia luokanopettajakoulutuksen pianonsoiton opetuksessa*. Väitöskirja. Helsingin yliopisto, Helsinki. Haettu osoitteesta <https://helda.helsinki.fi/bitstream/handle/10138/20058/digitaal.pdf?sequence=1>
- Opetushallitus. (2016). *Perusopetuksen opetussuunnitelman perusteet 2014* (4. p.). Määräykset ja ohjeet 2014: 96. Haettu osoitteesta https://www.oph.fi/sites/default/files/documents/perusopetuksen_opetussuunnitelman_perusteet_2014.pdf
- Opetushallitus. (2017). *Taiteen perusopetuksen laajan oppimäärän opetussuunnitelman perusteet*. Määräykset ja ohjeet 2017:11a. Haettu osoitteesta https://www.oph.fi/sites/default/files/documents/186919_taiteen_perusopetuksen_yleisen_oppimaaran_opetussuunnitelman_perusteet_2017-1_0.pdf

- Opinto-opas 2020-2021. Kasvatustieteiden tiedekunta, Luokanopettaja (KK). Oulu. Haettu 2021-06-11 osoitteesta <https://opas.peppi oulu.fi/ohjelma/12617?period=2020-2021>
- Olsson, S. (2019). *Luokanopettajaopiskelijoiden tulkintoja musiikin opettamisesta – Fokusryhmähaastattelujen diskurssianalyysi*. Pro gradu -tutkielma. Tampereen yliopisto, Tampere. Haettu osoitteesta <http://urn.fi/URN:NBN:fi:tuni-201906252230>
- Penttinen, A. (2007). *Musiikista ja liikkeestä musiikkiliikuntaan: toimintatutkimus musiikin ja liikkeen yhdistämistaitoa kehittävästä kurssista liikunnan aineenopettajakoulutuksessa*. Lisensiaatintutkimus. Jyväskylän yliopisto, Jyväskylä. Haettu osoitteesta <http://urn.fi/URN:NBN:fi:jyu-2007614>
- Rauhala, R. (2010). *Musiikki luokanopettajien opinnoissa ja koulutyössä. Luokanopettajien aikuiskoulutuksesta valmistuneiden käsityksiä*. Pro gradu -tutkielma. Jyväskylän yliopisto, Jyväskylä. Haettu osoitteesta <http://urn.fi/URN:NBN:fi:jyu-201101171030>
- Rehding, A. (2016). Instruments of music theory. *Music Theory Online*, 22(4). <https://mtosmt.org/issues/mto.16.22.4/mto.16.22.4.rehding.php>
- Ritblatt, S., Longstreth, S., Hokoda, A., Cannon, B.-N. & Weston, J. (2013). Can music enhance school-readiness socioemotional skills? *Journal of Research in Childhood Education*, 27(3), 257–266, DOI: [10.1080/02568543.2013.796333](https://doi.org/10.1080/02568543.2013.796333)
- Salmela, J. (2021). Yamahan urkukoulun opettaja. Ryhmäopetuksen pedagogiikkaa. Haastattelu 03.06.2021.
- Salminen, A. (2011). *Mikä kirjallisuuskatsaus?: Johdatus kirjallisuuskatsauksen tyyppeihin ja hallintotieteellisiin sovelluksiin*. Vaasan yliopisto.
- Schellenberg, E. G., Corrigan, K. A., Dys, S. P. & Malti, T. (2015). Group music training and children’s prosocial skills. *PLoS ONE*, 10(10): e0141449. <https://doi.org/10.1371/journal.pone.0141449>
- Schlaug, G., Norton, A., Overy, K. & Winner, E. (2006). Effects of music training on the child’s brain and cognitive development. *Annals of the New York Academy of Sciences*, 1060, 219–230. DOI: 10.1196/annals.1360.015
- Suomi, H. (2019). *Pätevä musiikin opettamiseen? Luokanopettajaksi valmistuvan musiikillinen kompetenssi perusopetuksen opetussuunnitelman perusteiden toteuttamisen näkökulmasta*. Väitöskirja. Haettu osoitteesta <https://jyx.jyu.fi/handle/123456789/63739>
- Suzuki, S. (1977). *Hoivaten kasvatetaan soittajan*. Suomentanut Liisa-Maaria Pukkila. Helsinki. Vikkelä Ville. Englanninkielinen alkuteos 1969.
- Suzuki-menetelmä. Suomen Suzukiyhdistys. Haettu 2021-04-13 osoitteesta <https://suomensuzukiyhdistys.net/tietoa-yhdistyksesta/suzuki-menetelma/>

- Szönyi, E. (1983). *Kodály's principles in practice: An approach to music education through the Kodály method* (4. rev. ed.). Boosey & Hawkes.
- Tereska, T. (2003). *Peruskoulun luokanopettajaksi opiskelevien musiikillinen minäkäsitys ja siihen yhteydessä olevia tekijöitä*. Väitöskirja. Helsingin yliopisto, Helsinki. Haettu osoitteesta
<https://helda.helsinki.fi/bitstream/handle/10138/20006/peruskou.pdf?sequence=1>
- Thompson, J. & Koskimies, A. (1985). *Pienet sormet soittamaan: Alkeisvihko*. Fazer.
- Valli, A. & Leinonen, J. (2008). *Perusaste 1: Musiikin teorian ja säveltapailun oppijakso*. (4. p.). Edition JLE.
- Vesioja, T. (2006). *Luokanopettaja musiikkikasvattajana*. Väitöstutkimus. Joensuun yliopisto, Joensuu. Haettu osoitteesta
https://erepo.uef.fi/bitstream/handle/123456789/8514/urn_isbn_952-458-810-2.pdf?sequence=1
- Ylikoski, T. (2012). *Rytminen pedagogia. Rytmii Orff-pedagogian näkökulmasta*. Opinnäytetyö. Metropolia Ammattikorkeakoulu, Helsinki. Haettu osoitteesta
<http://urn.fi/URN:NBN:fi:amk-2012112716875>